

مروری بر عوامل مؤثر در انگیزه دانش آموزان برای تحصیل در دوره اول و دوم مقطع ابتدایی

احسان طالبی^۱، مصطفی مزارعی^۲، فاطمه ایرجی زاده^۳

^۱ کارشناسی پیوسته علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، مرکز سلمان فارسی، شیراز.

^۲ کارشناسی پیوسته علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، مرکز سلمان فارسی، شیراز.

^۳ کارشناسی آموزش الهیات، دانشگاه فرهنگیان، ایران.

نام نویسنده مسئول:

احسان طالبی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۴/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۶/۲۸

چکیده

با توجه به اهمیت انگیزش تحصیلی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و ممانعت از ترک تحصیل و همچنین پیشگیری از اثرات مخرب اجتماعی ترک تحصیل هدف تحقیقی کاربردی حاضر مروری بر عوامل مؤثر در افزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره اول و دوم مقطع ابتدایی است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بود که با مراجعه به کتب و مقالات چاپی و دیجیتالی معتبر صورت می‌گرفت. بر اساس مطالعات صورت گرفته و با توجه به پیشینه مطالعاتی نتایج تحقیق حاضر نشان داد که؛ عوامل بسیاری در موفقیت و پیشرفت تحصیلی کودکان و نوجوانان سهیم هستند که برخی از آن‌ها نظیر هوش، توانایی و یادگیری‌های قبلی، شناختی هستند و برخی دیگر نظیر محیط خانوادگی جایگاه اجتماعی - اقتصادی، غیر شناختی‌اند. در ادامه به بررسی عوامل مؤثر در بی‌انگیزگی، افت تحصیلی و راهکارهای مناسب برای افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان پرداخته‌ایم.

واژگان کلیدی: دانش آموزان، پیشرفت تحصیلی، انگیزش تحصیلی.

مقدمه

موفقیت تحصیلی از جمله مسائل مهمی است که محور بسیاری از پژوهش‌های آموزشی و روان‌شناسی است. براون و کراسی، (۱۹۹۷)؛ موس و موس، ۱۹۹۰ نایسی و وانیوماکسی (۱۹۹۹). پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یک متغیر آموزشی همواره مورد توجه پژوهشگران و متخصصان آموزش و پرورش بوده است. عوامل پیچیده و گاه ناشناخته‌ای کیفیت و کمیت یادگیری دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (یعقوبی، ۱۳۷۷، ص ۲۴). یکی از عواملی که به جهت شدت تأثیرات خود در پیشرفت تحصیلی مورد توجه بیشتر پژوهشگران حوزه آموزش و پرورش قرار گرفته است و گاه خود به‌عنوان یک عامل مستقل مورد بررسی قرار گرفته انگیزه تحصیلی دانش، است. انگیزه مورد توجه عده زیادی از مردم از جمله نمایشنامه‌نویسان تا روانشناسان و فیلسوفان قرار گرفته است. این مفهوم به‌طور خاص از دو قرن پیش در ادبیات روانشناسی قرار گرفته است. یکی از مشکلات عمده‌ای که در تعریف انگیزه وجود دارد، مانند بسیاری از موضوعات روان‌شناختی، حاصل غیر محسوس بودن این سازه است؛ بنابراین در بسیاری از تعاریف انگیزه به رفتار که بخش محسوس و قابل‌رؤیت انگیزه است اشاره می‌شود و تعاریف بر مبنای نوع رفتار شکل می‌گیرد (والراند، ۲۰۰۴). روانشناسان کلیه عواملی را که موجوده زنده از جمله انسان را به فعالیت وادار می‌کند انگیزه می‌نامند (گنجی، ۱۳۸۷: ۱۹۸)

معلم به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در افزایش انگیزه دانش‌آموزان به تحصیل باید به این نکته توجه داشته باشند که یک یا مجموعه ثابتی از روش‌ها برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان کفایت نمی‌کند و نکته دیگر اینکه با توجه به تأثیر شگرف محیط آموزشی در افزایش انگیزه دانش‌آموزان به تحصیل می‌بایست معلمان آموزش‌های تخصصی لازم را جهت مهیاسازی محیط ببینند.

پیشینه

تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور در ارتباط با عوامل مؤثر در انگیزه دانش‌آموزان برای تحصیل انجام شده‌اند که اینک به یافته‌های برخی از آن‌ها اشاره خواهد شد. رینگنس در پژوهشی در زمینه دانش‌آموزان کم پیشرفت و پر پیشرفت، ۳۰ دانش‌آموز پسر کلاس نهم را که بهره هوشی ۱۲۰ یا بالاتر و معدل درسی ۱۵ یا بالاتر داشتند با گروه دیگری که از نظر هوشی، جنسیت، سن، مدرسه و حجم درس‌ها مشابه آن‌ها بودند؛ اما معدل درسی آن‌ها ۱۲ یا کمتر بود، با یکدیگر مقایسه نمود.

نتایج بررسی‌ها نشان داد که دانش‌آموزان پر پیشرفت در مقایسه با دانش‌آموزان کم پیشرفت انگیزه بیشتری برای یادگیری داشتند. در تحقیقی توسط مارجوری بنکر تفاوت‌های محیط خانوادگی ۷۰۰ دانش‌آموز ۱۱ ساله استرالیایی انگلیسی‌تبار، یونانی‌تبار و ایتالیایی‌تبار و ارتباط آن با انگیزه تحصیلی بررسی شد. یافته‌ها نشان داد که محیط فرهنگی خانواده بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان اثر می‌گذارد. مجیدی در سال ۱۳۷۵ پژوهشی را با عنوان، بررسی رابطه برخی از ویژگی‌های اجتماعی تحصیلی دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهرستان میانه انجام داده و نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که میزان تحصیلات، درآمد، والدین، بعد خانوار عواملی بودند که پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهند (مجیدی، ۱۳۷۵).

سیاه‌پوش (۱۳۹۰) در پژوهشی نشان داد که بین متغیرهای جنسیت، طبقه اجتماعی، بعد خانوار (تعداد اعضای خانواده)، عزت‌نفس، علاقه به رشته و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. متغیرهای ساعات مطالعه، جنس، طبقه اجتماعی والدین و میزان عزت‌نفس به ترتیب سهم بیشتری در پیشگویی متغیر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، در مقایسه با سایر متغیرها دارند.

اهداف

۱. مروری بر عوامل مؤثر در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان
۲. علل بی‌انگیزگی دانش‌آموزان دوره اول و دوم ابتدایی
۳. کشف مناسب‌ترین روش‌های ایجاد انگیزه و ترغیب دانش‌آموزان به تحصیل
۴. عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانش‌آموزان
۵. ارائه راهکارهای مناسب برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان به تحصیل در دوره اول و دوم ابتدایی

بیان مسئله و ضرورت

انگیزش تحصیلی یکی از مهم‌ترین ملاک‌های رشد و توسعه نظام آموزش و پرورش یک کشور محسوب می‌شود. انگیزه تحصیلی موتور حرکت نظام آموزش و پرورش به‌سوی توسعه و پیشرفت محسوب می‌شود. مسئولین امر چه مسئولینی آموزش و چه والدین دانش‌آموزان موظفند در دانش‌آموزان انگیزه‌های لازم جهت تحرک و پویایی ایجاد نمایند، به‌گونه‌ای که این انگیزه حرکت با برنامه‌ریزی قبلی صورت گرفته و دارای

هدف و مسیر مشخص باشد. تا زمانی که این مراحل طی نشده باشد نمی‌توان انتظار داشت که نظام آموزش و پرورش کشور به پیشرفت و توسعه نائل شود. یکی از ارکان اساسی نظام آموزش و پرورش هر کشوری دانش‌آموزان هستند، اگر این دانش‌آموزان از انگیزه کافی برای تحصیل برخوردار نباشند بعید است که کشور بتواند از سرمایه‌گذاری‌های خود در بخش آموزش و پرورش بهره‌برداری مناسب بکند. یکی از مشکلات تحصیلی رایج در میان دانش‌آموزان، فقدان انگیزه لازم برای انجام دادن تکالیف و فعالیت‌های تحصیلی است. سال‌های متمادی است که به دلایل ناشناخته، دانش‌آموزان دبیرستانی معتقدند که علاقه و انگیزه کافی برای ادامه تحصیل و انجام دادن فعالیت‌های تحصیلی ندارند (گرین- دمرس و پلتیر ۲۰۰۳). بی‌شک فقدان انگیزه ممکن است سبب احساس ناکامی، نارضایتی و به خطر افتادن سلامت و رکود عدم باروری در دانش‌آموزان شود. اینکه چه عواملی سبب برانگیختن دانش‌آموزان می‌شود، یکی از موضوعات اساسی تعلیم و تربیت و روانشناسی تربیتی است. عواملی که منجر به انگیزش تحصیلی^۱ می‌شود بسیار گسترده و زیاد هستند (پن تریج، ۲۰۰۳، رایان و دسی، ۱۹۹۹) انگیزش تحصیلی بسیار بیش از آنچه انتظار می‌رفته، مورد توجه و مطالعه قرار گرفته است. نقش انگیزش تحصیلی و بی‌انگیزشی تحصیلی و ابعاد گوناگون آن بر رفتارهای تحصیلی، عزت‌نفس تحصیلی^۲ و مشکلات رفتاری^۳ و انضباطی در مدرسه در سال‌های اخیر به شدت مورد توجه و مطالعه واقع شده است. برای مثال، در نظریه خود تعینی^۴ دسی و رایگان (۱۹۸۵، ۲۰۰۲) به بررسی اثرات انگیزه درونی و انگیزه تحصیلی بیرونی روی انگیزش تحصیلی و بی‌انگیزشی تحصیلی پرداخته شده و به این اثرات توجه زیادی شده است؛ بنابراین پژوهش حاضر سعی بر این دارد مروری بر عوامل موثر در انگیزه دانش‌آموزان برای تحصیل در دوره اول و دوم مقطع ابتدایی داشته باشد تا بتواند ضمن آگاهی بخشی به برنامه ریزان و مسئولین آموزش و پرورش، بتواند گرهی از مشکلات نظام آموزش و پرورش را باز کند.

چارچوب نظری تحقیق

اصطلاح انگیزش همان‌طور که از معنای آن برمی‌آید به علت یا چرایی رفتار اشاره دارد. از جمله مفاهیمی که در سال‌های اخیر توجه روانشناسان و مربیان تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است انگیزش تحصیلی است. انگیزش تحصیلی به صورت کلی به انگیزه‌ها، نیازها و عواملی گفته می‌شود که باعث حضور یک فرد در محیط‌های آموزشی و کسب یک مدرک تحصیلی می‌گردد (کلارک و شروت، ۲۰۱۰، ص ۲۲). در حقیقت به جهت ارتباط‌های قوی موجود بین انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی توجه زیادی به انگیزه تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن از جمله انگیزش شده است. وقتی در سیستم آموزشی مشکلاتی همچون افت تحصیلی رخ می‌دهد، از انگیزه یادگیرنده به‌عنوان یکی از علل مهم آن یاد می‌شود. انگیزه تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و به رفتار شدن و جهت می‌بخشد و در حفظ تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند (مولوی، ۱۳۸۶، ص ۵۴). انگیزه در هر عملی روح آن عمل است که به آن جان دوره می‌بخشد. در هر زمینه تحصیل این مسئله اهمیت بیشتر می‌یابد و باز این مسئله وقتی در رابطه با دانش‌آموزان باشد ظریف‌تر و خطیرتر می‌شود. تحصیل امری اختیاری است و تنها عاملی که باعث می‌شود یک فعال اختیاری از انسان صادر شود اراده و خواست شخصی خود می‌باشد و تنها عاملی که خواست فرد را به اهمیت عمل اختیاری می‌رساند انگیزه می‌باشد (همایی، ۱۳۸۵، ص ۷). از جمله اصول مبتنی بر قوانین یادگیری، اصل توجه به رغبت تلاش و کوشش شاگردان است. در جریان یادگیری، علاقه، هدف، محرک و کوشش شاگرد، نقش بسزایی دارد. اگر بناست که شاگرد از راه تجربه افکار و عقاید، عادات و تمایلات و طرز کار خود را تغییر دهد، باید نسبت به موضوع یادگیری علاقه‌مند باشد؛ بنابراین معلم باید علاقه و رغبت شاگردان را نقطه شروع کار خود قرار دهد، در تعیین هدف‌های اساسی به آن‌ها کمک کند و سعی کند شاگردان را از روی میل و علاقه به فعالیت وادارد (شریعتمداری، ۱۳۷۶، ص ۹۲). اگر دانش‌آموزان و دانشجویان نسبت به درس بی‌علاقه باشند. به توضیحات معلم توجه نخواهند کرد. تکالیف خود را با جدیت انجام نخواهند داد و بالاخره پیشرفت چندانی نصیب آن‌ها نخواهد شد؛ اما اگر نسبت به درس یا مطلب درسی علاقه‌مند باشند هم به توضیحات معلم با دقت گوش خواهند داد هم تکالیف درسی خود را به خوبی انجام می‌دهند و به دنبال کسب اطلاعات بیشتری در زمینه مطالب درسی خواهند رفت و هم پیشرفت زیادی نصیب آن‌ها خواهد شد (همایی، ۱۳۸۵، ص ۲۱). از جمله عوامل مؤثر باورها و تصورات دانش‌آموز نسبت به جایگاه تعلیم و تربیت و یادگیری و شناخت و آگاهی از توانمندی و مهارت خود در انجام تکالیف درسی و فعالیت‌های مربوط به مدرسه و تحصیل و احساسات و واکنش‌های عاطفی نسبت به این‌گونه فعالیت‌ها می‌تواند به علاقه‌مندی دانش‌آموز به یادگیری و تحصیل کمک کند. از جمله این صفات فردی نگرش مثبت یا منفی فرد به مدرسه و ادامه تحصیل است. مثلاً ممکن است مدرسه را مکان جالب و مناسبی بداند که برایش خوشایند است و یا مکان ملال‌آور و خسته‌کننده که از آن نفرت دارد که کل فرایندهای مدرسه از جمله کلاس درس، معلمان، بچه‌های مدرسه و کلیه فعالیت‌های یادگیری را تحت تأثیر خود دارد (ثنایی و همکاران، ۱۳۷۵). اجتماع بخصوص

¹ academic motivation

² academic self-esteem

³ behaviour problems

⁴ self Determination Theory (SDT)

همسالان به راه‌های گوناگون در شکل‌گیری شخصیت و رفتار اجتماعی دخالت دارند در این رابطه بندورا (۱۹۹۵) نشان دادند که دوستان و همسالان در تقویت و تضعیف انگیزش تحصیلی و سایر عملکردهای تحصیلی نقش مهمی را ایفا می‌کند. آندرمن^۵ (۱۹۹۹) نیز در پژوهشی نشان داد که همراهی و هم‌رنگی دانش‌آموزان با همسالان خود با پیگیری اهداف تحصیلی آن‌ها مرتبط است. ونتزل^۶ (۱۹۹۴) هم نشان داد که نوجوانانی که با همسالان ارتباط مناسبی ندارند در زمینه تحصیلی و سازگاری در مدرسه دچار مشکل می‌شوند و دوستان دانش‌آموز می‌توانند بر روی ترک تحصیل، راه‌یابی به دانشگاه، گرفتن نمره پایین، نگرش منفی به تحصیل و انگیزش تأثیرگذار باشند.

انگیزه تحصیلی

انگیزه در واقع همان نیروی محرک انسان برای انجام رفتارها و اعمال او است به‌گونه‌ای که اگر فردی از انگیزه کافی برای انجام یک فعالیت برخوردار نباشد، آن کار را ترک خواهد کرد. پس برای تحصیل دانش‌آموزان هم انگیزه‌ای از نوع تحصیلی خواهیم داشت. انگیزش پیشرفت تحصیلی، نیرویی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه‌جانبه عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است سوق می‌دهد و با اثر گذاشتن بر انواع مختلف فعالیت‌های تحصیلی به تمایل فرد برای رسیدن به هدف‌های تحصیلی اشاره دارد. انگیزش تحصیلی باهدف‌های ویژه و نگرش‌ها و باورهای خاص، روش‌های نائل شدن به آن‌ها و تلاش و کوشش فرد در ارتباط است. تحقیقات مختلف بر متمایز بودن جهت‌گیری انگیزشی دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف تأکید دارند (شهنی بیلاق و همکاران، ۱۳۸۴). انگیزش پیشرفت تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. با این انگیزه افراد، تحرک لازم را برای به پایان رساندن موفقیت‌آمیز یک تکلیف، رسیدن به هدف، یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود دنبال می‌کنند تا بالاخره بتوانند موفقیت لازم را در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی کسب کنند (محمدی، ۲۰۰۶، به نقل از یوسفی و همکاران، ۱۳۸۸). از نظر عابدی (۱۳۸۴) انگیزش پیشرفت تحصیلی تمایل فراگیر است به آن‌که کاری را در قلمرو خاصی به‌خوبی انجام دهد و عملکردش را به‌طور خودجوش ارزیابی کند. از این‌رو غالب رفتارهایی که انگیزش تحصیلی را نشان می‌دهند عبارت‌اند از پافشاری برانجام تکالیف دشوار، سخت‌کوشی یا کوشش در جهت یادگیری در حد تسلط و انجام تکالیفی که به تلاش نیاز دارد؛ بنابراین انگیزش تحصیلی یک حالت روان‌شناختی است و زمانی حاصل می‌شود که انسان خود را دارای کفایت لازم و خودکنترلی بداند (به نقل از یوسفی و همکاران، ۱۳۸۸). خودکنترلی به دو بخش تقسیم می‌شود: فرصت کنترل و توانایی کنترل. فرصت کنترل عبارت از فرصتی است که به دانش‌آموز داده می‌شود تا برای امر تحصیل خود تصمیم بگیرد و توانایی کنترل عبارت از موقعیتی است که دانش‌آموز باید در آن احساس کفایت داشته باشد تا بتواند بر آن کنترل و تسلط داشته باشد (هوسن، ۱۹۹۴ به نقل از سبحانی نژاد و عابدی، ۱۳۸۵).

انواع انگیزه

انگیزش اولیه در مقابل انگیزش ثانویه

روانشناسان جدید، انگیزه‌ها را به دو بخش اصلی تقسیم می‌کنند و آن‌ها عبارت‌اند از: ۱- انگیزه‌های فیزیولوژیک [۸] یا انگیزه‌های اولیه: این انگیزه‌ها رفتار فرد را در جهت برآورده کردن نیازهای فیزیولوژیک بدنش راهنمایی می‌کنند و یا نقص و کمبودی را که گاهی در بافت‌های بدن به وجود می‌آید جبران می‌کنند و آن را از نظر توازن به حالت گذشته برمی‌گردانند. ۲- انگیزه‌های روانی یا ثانویه: این انگیزه‌ها به‌وسیله فراگیری در جریان رشد اجتماعی فرد قابل حصول هستند (خداپناهی، ۱۳۸۵: ۱۹). انگیزش‌های اولیه عمدتاً با نیازهای اولیه زیستی مرتبط هستند مثل گرسنگی و تشنگی، اما انگیزش ثانویه با نیازهایی در ارتباط هستند که چندان جنبه حیاتی و زیستی نداشته و با بقای فرد مرتبط نیستند، مثل نیاز به دوست داشتن (قربانی، ۱۳۸۷: ۹۴).

انگیزش درونی در مقابل انگیزش بیرونی

انگیزش درونی یکی از مهم‌ترین و بارزترین منابع انگیزشی است که بر اساس آن انسان تلاش می‌کند تا به استعدادها و شایستگی‌های بالقوه خود دست یابد. برخی از عواملی که موجب تقویت انگیزه‌های درونی می‌شوند عبارتند از: نیاز به موفقیت و شایستگی، نیاز به همبستگی به گروه، نیاز به مشارکت در کار گروهی، نیاز به احترام در محیط‌های اجتماعی، احساس مسئولیت کردن در گروه و نیاز به فضای مطلوب روانی در گروه (قربانی، ۱۳۸۷). پژوهش‌ها رابطه قدرتمندی را بین انگیزه درونی و ارضای نیازهای روانی نشان داده‌اند (رایان و دسی، ۲۰۰۲:

⁵ Anderman

⁶ Wentzel

۹). انگیزش بیرونی به آن دسته از انگیزه‌هایی گفته می‌شود که منبع و کانون اثربخش آن‌ها در محیط فرد قرار دارد و به‌عنوان یک عامل بیرونی فرد را ترغیب به انجام فعالیتی خاص می‌کند؛ به‌عبارت‌دیگر، انگیزش بیرونی حالتی است که در نتیجه محرک‌های بیرونی در فرد شکل می‌گیرد و موجب تقویت رفتار می‌گردد. برخی از این محرک‌ها عبارتند از: محرک‌های مالی، قدرت و شهرت، نشان‌ها یا مدال‌ها، تقویت‌های کلاسی و شرایط و امکانات بهتر برای کار. رشد و تقویت این انگیزه‌ها چنانچه حساب شده و به‌موقع نباشد می‌تواند موجب تضعیف انگیزش‌های درونی گردد. پاداش‌هایی که فرد در قبال انجام فعالیت‌های مبتنی بر این انگیزه‌ها دریافت می‌دارد، پاداش‌های بیرونی هستند. این پاداش‌ها اغلب پاداش‌هایی ملموس و همگانی هستند. فرد با پیش‌بینی و آگاهی از احتمال دریافت این پاداش‌ها رفتارهای خود را سازمان می‌بخشد و بسته به شدت تمایلی که این پاداش‌ها در وی ایجاد می‌کند فعالیت خود را تا رسیدن به آن تداوم می‌بخشد. این پاداش‌ها هرچند ممکن است جنبه‌های فردی بر اساس نیازهای فردی داشته باشند، اما اغلب مبتنی بر نیازهای همگانی هستند، مثل افزایش حقوق (شیخ‌الاسلامی و رضویه، ۱۳۸۴). انگیزش درونی به مواردی اطلاق می‌شود که پاداش مورد انتظار فرد در قبال رفتاری معین یک منبع درونی است، یعنی فرد جهت رسیدن به تقویت‌های درونی عمل ویژه‌ای را انجام می‌دهد، هرچند این عوامل درونی با عوامل بیرونی همخوانی داشته باشند یا نداشته باشند و حتی موجب تنبیه فرد شوند. انگیزش بیرونی زمانی معنی پیدا می‌کند که منبع تقویت‌کننده رفتار یا منبع پاداش‌دهنده یک عامل بیرونی است. به عبارتی، فرد برای رسیدن به یک حالت یا شرایط معین بیرونی رفتاری را انجام می‌دهند. برخی صاحب‌نظران معتقدند که انواع انگیزه و پراکندگی آن در میان افراد، تحت تأثیر عوامل فرهنگی و اقتصادی قرار دارد. مثلاً در یک نظام سرمایه‌داری، افراد به‌احتمال زیاد برای کسب منافع مالی بیشتر و بیشتر (انگیزه بیرونی) به فعالیت‌های شغلی و تحصیلی می‌پردازند (والراند، ۲۰۰۴). برای افزایش انگیزه تحصیل در دانش‌آموزان دو مرحله اساسی را می‌بایست طی نمود مرحله اول کشف و برطرف کردن عوامل بی انگیزشی و مرحله بعدی بکار بردن هم‌زمان راهکارهای افزایش انگیزه درونی و بیرونی.

علل بی انگیزگی دانش‌آموزان

عوامل بسیاری می‌تواند سبب بی انگیزگی دانش‌آموز در درس خواندن شود، در صورتی که این عوامل با گذر زمان روی هم جمع شود می‌تواند روی فرد اثر بگذارد سبب بی انگیزگی فرد نسبت به تحصیل می‌شود.

۱. عوامل فردی

بر اساس نظریه برنارد که به نظریه نسبت دادن یا نظریه اسناد معروف است، چگونگی تفکر (ادراک و تفسیر) افراد در مورد علت‌های موفقیت‌ها و شکست‌هایشان عوامل اصلی تعیین‌کننده انگیزش آنان است. به این صورت که فردی که برای موفقیت تحصیلی دارای منبع کنترل درونی و برای شکست تحصیلی دارای منبع کنترل بیرونی است با تکالیف مختلف یادگیری با نوعی خود پنداره مثبت برخورد می‌کند و این امر می‌تواند بر انگیزه تحصیلی او تأثیر مثبتی باقی بگذارد.

۲. عوامل آموزشگاهی

در آموزش و پرورش عوامل مختلفی می‌توانند بر عواطف دانش‌آموزان و علاقه‌ها و انگیزه‌های تحصیلی آن‌ها تأثیر بگذارند؛ که از جمله آن‌ها نگرش دانش‌آموزان نسبت به امتحان، معلم، مسئولین مدرسه و آموزشگاه است و البته این نگرش‌ها تا حد زیادی با یکدیگر در ارتباطند. جو کلاس درس و حضور اعتمادبخش معلم در کنار دانش‌آموزان در شکل‌گیری انگیزش تحصیلی و پیشرفت آن نقشی اساسی دارد. برخی از پژوهشگران همچون ایمز (۱۹۸۴) نشان داد که متغیرهای مربوط به آموزشگاه با انگیزش آنان در ارتباط است.

۳. عوامل خانوادگی

• روش‌های تربیتی:

پژوهشگران معتقدند که روش‌های تربیتی که توسط خانواده اعمال می‌شود و طرز فکرها و نگرش‌های خانواده نقش مهمی در رشد انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دارد. پدر و مادری که خود به تحصیل علاقه‌مندند و برای تحصیل ارزش قائل‌اند، نه تنها این نگرش‌ها را به فرزندان منتقل می‌کنند؛ بلکه به دلیل حمایت‌هایی که از فرزندان خود در زمینه تحصیل به عمل می‌آورند نیز در رشد انگیزه فرزندان برای تحصیل تأثیر می‌گذارند. دانش‌آموزان نیز تحت تأثیر چنین عوامل درون خانواده‌ای نظیر علاقه والدین به تحصیل آنان، انگیزه خوبی برای مطالعه و تحصیل پیدا خواهند کرد. در واقع، والدین و نگرش‌های آنان در زمینه درس خواندن فرزندان، عامل مهمی در شکل‌دهی و پرورش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان است. انتقال نگرش‌های منفی و نامطلوب نسبت به تحصیل و بیهوده دانستن تحصیل باعث کاهش انگیزه تحصیلی

دانش‌آموزان می‌شود و انتقال نگرش‌های مثبت و به دنبال آن داشتن انتظار پیشرفت تحصیلی از دانش‌آموز، باعث افزایش انگیزه تحصیلی او خواهد شد.

• فضای روانی عاطفی خانواده:

تأثیر فضای روانی عاطفی خانواده بر انگیزه تحصیلی بر کسی پوشیده نیست. فضای روانی خانواده تأثیر مستقیم و غیرمستقیمی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموز باقی می‌گذارد. از یک‌سو محیط خانوادگی ناامن عرصه را برای دانش‌آموز تنگ کرده و سبب می‌شود که دانش‌آموز از آرامش لازم برای درس خواندن برخوردار نباشد که این امر با افت تحصیلی و به تدریج افت انگیزه تحصیلی همراه خواهد بود. از سوی دیگر در صورتی که فضای روانی عاطفی خانواده، روابط بین اعضای خانواده و بخصوص روابط دانش‌آموز با والدین نامناسب باشد، در آن صورت والدین توانایی تأثیرگذاری خود بر دانش‌آموز را از دست خواهند داد و وقتی والدین اعتبار و قدرتمندی و نفوذ خود را از دست بدهند، دیگر انتظارات آن‌ها از دانش‌آموز برای دانش‌آموز اهمیت نخواهد داشت و دانش‌آموز در جهت آن انتظارات حرکت نخواهد کرد؛ بنابراین در این‌گونه خانواده‌ها دانش‌آموز ممکن است هرگز به خواسته‌های والدین در مورد تحصیل فرزند تن ندهد و توجهی بدان نداشته باشد. البته این‌گونه مسائل در شرایطی پیش می‌آید که با وجود آشفتگی فضای روانی خانواده، والدین همچنان به فکر تحصیل فرزندان باشند. در بسیاری از موارد، والدین در این‌گونه شرایط حتی هیچ‌گونه توجهی به وضعیت تحصیلی فرزندان ندارند که این امر خود بر روی پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بسیار منفی باقی می‌گذارد.

۱. عوامل اجتماعی:

در واقع اگر افراد جامعه یا کسانی که دانش‌آموز با آن‌ها در ارتباط است، درس خواندن و تحصیلات را بی‌اهمیت دانسته و ارزش چندانی برای آن قائل نباشند، دانش‌آموز نیز چنین نظری پیدا می‌کند و برای تحصیلات ارزش زیادی قائل نخواهد بود و به دنبال آن بدیهی است که انگیزه‌ای برای تحصیل کردن هم نخواهد داشت؛ اما اگر تحصیلات در جامعه ارزشمند تلقی شوند، دانش‌آموز نیز آن را با ارزش خواهد دانست و در زمینه تحصیل از انگیزه بالایی برخوردار خواهد بود. (رحمانی و ساسی، ۱۳۹۶)

روش‌های ایجاد انگیزه و ترغیب دانش‌آموزان به تحصیل

به‌منظور افزایش انگیزه دانش‌آموزان و سوق دادن آن‌ها به سمت درونی شدن انگیزه‌ها راهکارهای زیر توصیه می‌شود:

۱. سعی کنیم اولین تجربه‌های دانش‌آموزان برای آن‌ها جالب باشد، احساس موفقیت اولیه، اعتمادبه‌نفس آن‌ها را افزایش می‌دهد. این موضوع در مسابقات ورزشی نیز مشهود است.
۲. برای موفقیت دانش‌آموزان پاداش در نظر بگیریم. منتظر نباشیم تا افت تحصیلی اتفاق افتد و سپس موفقیت را تحسین کنیم.
۳. با احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، هرگز آن‌ها را با یکدیگر مقایسه نکنیم.
۴. دانش‌آموزان را در کلاس کمتر درگیر مسائل عاطفی منفی نماییم و نسبت به حساسیت‌های عاطفی آنان آشنا و در کاهش آن کوشا باشیم. سخت‌گیری و انضباط شدید، تبعیض، بیان قضاوت‌های منفی و خبرهای ناخوشایند از جمله عواملی است که موجب درگیری ذهنی و کاهش علاقه به یادگیری می‌شود.
۵. برای اینکه دانش‌آموز بداند، در طول تدریس به دنبال آموختن چه چیزی باشد، بیان اهداف آموزشی مورد انتظار از او را در ابتدای درس فراموش نکنیم.
۶. به‌منظور افزایش حس کفایت در دانش‌آموز از او بخواهیم مطالب یاد گرفته‌شده را به دوستان یا کلاس آموزش دهد.
۷. مطالب درسی را به ترتیب از ساده به دشوار مطرح کنیم.
۸. در فرایند آموزش متکلم وحده نباشیم و یادگیرندگان را در یادگیری مشارکت دهیم.
۹. علاقه به دانش‌آموزان و تعلق خاطر و اهمیت دادن به یکایک آن‌ها، سطح انگیزه‌ها را افزایش می‌دهد.
۱۰. محول کردن مسئولیت به دانش‌آموزان کم‌توجه، آنان را به رفتارهای مثبت هدایت و علل کم‌توجهی در آن‌ها را بررسی کنید.
۱۱. شیوه‌های تدریس را از سنتی به شیوه‌های روز تغییر داده و با استفاده از فناوری آموزشی، حواس پنجگانه دانش‌آموزان را به کارگیریم.
۱۲. تدریس را با طرح مطالب و پرسش‌های جالب توجه آغاز کرده و با تحریک حس کنجکاوی، دانش‌آموزان را برانگیخته تر سازیم.
۱۳. با فرهنگ و تاریخچه زندگی افراد مدرسه یا محله‌ای که در آن تدریس می‌کنیم، آشنا شده و در طول تدریس از مثال‌های آشنا استفاده کنیم.
۱۴. به‌منظور اطلاع از نتیجه فعالیت درسی دانش‌آموزان و ارائه بازخورد به‌موقع و مناسب، تکالیف آنان را بلافاصله در جلسه بعدی ملاحظه و با رفع اشکالات، جنبه‌های مثبت را تشویق کنید.
۱۵. زمان یادگیری باید در حد توان دانش‌آموز باشد. برای تجدیدقوا و انگیزه در میان کلاس از وقت تفریح و استراحت غافل نشویم.

۱۶. به خاطر داشته باشیم، توجه افراطی به دانش‌آموزان (قوی یا ضعیف) موجب متشنج شدن فضای کلاس می‌شود.
۱۷. دانش‌آموزان را به گروه‌های «خوب»، «بد» و «ضعیف» تقسیم‌بندی نکنیم.
۱۸. به افراد درون‌گرا، کم‌رو، مضطرب که تمایلی به ابراز وجود ندارند، توجه کرده و با تقویت رفتارهای مثبت، آن‌ها را به مشارکت در بحث‌های کلاسی و کارهای گروهی تشویق کنیم.
۱۹. تأکید بر نمره، اضطراب دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و مانع از توجه کامل به موضوع درس می‌شود. این دانش‌آموزان با وجود تلاش زیاد از نمرات پایینی برخوردارند و به تدریج رابطه میان تلاش و نتیجه را نادیده می‌گیرند که در نهایت منجر به از دست رفتن انگیزه خواهد شد.
۲۰. گاهی از تجربه‌های دوران تحصیل و شکست‌ها و موفقیت‌های خود برای دانش‌آموزان صحبت کنید. (مجله پیام زن، آذر ۱۳۸۸، شماره ۲۱۳، روش‌های ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان)
- عوامل بسیاری در موفقیت و پیشرفت تحصیلی کودکان و نوجوانان سهمیم هستند که برخی از آن‌ها نظیر هوش، توانایی و یادگیری‌های قبلی، شناختی هستند و برخی دیگر نظیر محیط خانوادگی جایگاه اجتماعی - اقتصادی، غیر شناختی‌اند. براون و کراسی، (۱۹۹۷).
- الف: عوامل شناختی به این دلیل مهم هستند که فراهم‌کننده پایه و اساس ذهنی و تجربی برای یادگیری در آینده هستند و رابطه بین آن‌ها و موفقیت تحصیلی کاملاً بارز و قابل مشاهده است. دونیک (۲۰۰۰) معتقد است که باورهای هوشی با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد.
- ب: عوامل غیر شناختی مثل موقعیت خانواده به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی از جمله عوامل مهم در پیشرفت‌ها و شکست‌های تحصیلی کودکان به شمار می‌رود (گولال ۱۳۷۴)
- نتایج پژوهش‌ها نیز نشان‌دهنده وجود ارتباط بین بالا بودن سطح اجتماعی اقتصادی والدین و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است (باخرو روشن، ۱۹۶۵؛ نقل از گولال، ۱۳۷۴، موس و موس، ۱۹۹۰) کالجرو (۱۹۸۲) نشان داد که بین سطح درآمد، میزان تحصیلات و نوع شغل والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد.
- بعد از انجام فعالیتی رفتار دانش‌آموز به یکی از ۳ طریق زیر نشان داده می‌شود
۱. تلاش نکند
 ۲. برای کسب موفقیت تلاش کند
 ۳. برای اجتناب از شکست فعالیت کند
- چنین فرض شده است که خصوصیت برخی از افراد این است که نوعی انگیزه پیشرفت از خود نشان می‌دهند حال آنکه برخی دیگر غالباً تحت تأثیر انگیزش منفی گریز از شکست هستند دسته دوم خواهان موفقیت نام‌گرفته‌اند و گروه سوم را گریزان از شکست می‌گویند. (مک لاند، اتکینسون، کلارک و لوئل ۱۹۵۳). تلاش برای موفقیت یا انگیزه پیشرفت، از خصوصیات دسته خواهان موفقیت است.
- طبق نظریه مک لاند، اتکینسون، کلارک و لوئل (۱۹۵۳)، انگیزه پیشرفت یا انگیزه گرایش، از آرزوهای فزاینده کودک ناشی می‌شود انگیزه مثبت پیشرفت، نیاز به پیشرفت نامیده می‌شود.

انگیزه پیشرفت

انگیزه پیشرفت از جمله مسائلی است که باعث ایجاد انگیزش تحصیلی می‌شود که خود بر دو نوع الف: انگیزه پیشرفت مورد انتظار جامعه ب: انگیزه پیشرفت درونی نمایان می‌شود؛ و شکست و موفقیت برای گروه دوم از اهمیت بیشتری برخوردار است کارابنیک (۱۹۷۲).

افرادی که انگیزه پیشرفت بالایی دارند علاقه‌مند به برتری، به خاطر برتری هستند نه به خاطر پاداشی که به دنبال دارد آنان روی یک تکلیف، به سبب پولی که به‌عنوان پاداش به دنبال دارد کار نمی‌کنند. آن‌ها نقش‌ها را بر اساس فرصت‌هایی که برای برتری فراهم می‌کنند و نه به خاطر اعتبار آن‌ها ارزیابی می‌کنند البته سطح بالای انگیزش پیشرفت تنها هنگامی ظاهر شد که موقعیت نشانه‌هایی در ارتباط با موفقیت اجتماعی فراهم کند. والدین در ایجاد انگیزه تحصیلی در فرزندان نقش اساسی دارند؛ هاماچک (۱۹۷۱) نشان داده است که چگونه رفتار والدین می‌تواند اثر چشمگیری بر، انگیزه تحصیلی کودکان بگذارد. (با توجه به نتایج فرضی آن برای موفقیت تحصیلی آنان)، کودکان یاد می‌گیرند که نگرش‌های افراد با نفوذ (والدین و معلمان) نسبت به خود، پیشرفت تحصیلی و توانایی بالقوه آنان را درک کرده و این ارزشیابی را به‌عنوان حقیقت بپذیرند. نتیجه جالبی از یک مطالعه در ارتباط با این موضوع توسط کتکاووسکی و دیگران (۱۹۶۴) به‌دست آمده است آن‌ها متوجه نوعی ارتباط نیرومند بین نگرش‌های پیشرفت تحصیلی والدین و رفتار آن‌ها نسبت به کودکان خود شدند. ارزش‌های مادر بیشتر با رفتار آن‌ها نسبت به پسران مرتبط بودند تا دختران و در مورد پدران برعکس آن درست بود. به نظر می‌رسد که نیاز به پیشرفت تحصیلی، ریشه کاملاً محکمی در نگرش‌های والدین نسبت به پیشرفت تحصیلی و رفتار آن‌ها نسبت به فرزندان خود در موقعیت‌های پیشرفت تحصیلی دارد

آموزش انگیزه

الشوار و دیگران (۱۹۷۰) شش گام عمده برای آموزش انگیزش پیشرفت را ارائه کردند این گام‌ها که به ترتیب موردتوجه قرار خواهند گرفت از این قرارند:

۱. توجه خود را به آنچه اینجا و اکنون رخ می‌دهد متمرکز کنید.
۲. تجربه یکپارچه و عمیق از افکار، اعمال و احساسات را فراهم کنید.
۳. به شخص یاری دهید تا از تجربه خود با کوشش در پنداشتن آنچه رخ داده است سر در بیاورد.
۴. تجربه یادشده را به ارزش‌ها، اهداف، رفتارها و ارتباطات شخص با دیگران ارتباط دهید.
۵. به‌وسیله تمرین و تفکر، عمل و احساسات تازه را تثبیت کنید.
۶. تغییرات به‌دست‌آمده را درونی سازید.

عوامل مؤثر در افت تحصیلی

۱. محتوای آموزشی
۲. سطح علمی معلم
۳. ناآشنایی با حیطه عاطفی و علمی دانش‌آموز
۴. کلی بودن هدف‌ها- بی‌ارتباطی هدف‌ها با جهت‌گیری برنامه‌ریزی
۵. نامشخص بودن هدف‌های رفتاری
۶. در دسترس نبودن کتب راهنمای تدریس برای معلم
۷. ناهماهنگی فرهنگ خانواده و نیاز جامعه با نتیجه آموزش
۸. وسعت علم
۹. عدم توالی منطقی موضوع‌های درسی
۱۰. عدم بررسی مشکل یابی در امر تدریس

الف: محتوای کتب درسی

در کشور ما محتوای کتب درسی توسط دفاتر تحقیق و تألیف کتب درسی به‌وسیله اساتید متخصص تدوین می‌شود. سطح ارتباط مؤلفین کتاب با عوامل درگیر با محتوای کتب معلم و شاگرد ضعیف بوده و نسبت به نیاز دانش‌آموز و تقاضای معلم بی‌اطلاع هستند یا حداقل شناخت از نزدیک وجود ندارد. لذا متخصصان به‌پشتوانه رشته تحصیلی خود به تعیین محتوای درسی پرداخته‌اند. با توجه به حجم کتب و نامتناسب بودن با درک و فهم دانش‌آموز و حتی زمان و مکان آموزشی با چالش‌های جدی روبه‌رو هستیم. نقاط ضعف این شیوه عبارت‌اند از:

۱. معلومات تکه‌تکه شده و مجزا از یکدیگر در قالب دروس مجزا ارائه می‌شود لذا سریع فراموش می‌شود و از کاربرد علوم آموخته‌شده کاسته خواهد شد.

۲. برنامه درسی با موضوع محور ارتباطی با دنیای واقعی دانش‌آموز ندارد و مسائل و مشکلات و امور زندگی دانش‌آموز به‌طور پیوسته در برنامه درسی او گنجانده نشده است.

۳. به توانمندی‌ها، علایق و نیازها و تجربه‌های گذشته دانش‌آموزان توجه کافی مبذول نمی‌شود. لذا انگیزه‌های لازم برای یادگیری از آن‌ها را سلب می‌کند.

۴. محتوای کتب باید با زندگی طبیعی بیگانه نباشد.

۵. مهارت‌های شناختی موردتوجه قرار گیرد.

۶. با توجه به گسترش دانش بشری و پیدا شدن قلمروهای جدید در علم و کثرت موضوع‌های درسی هماهنگی با طول زمان کلاس، تعداد شاگردان و فضای آموزش ندارد.

از جهتی:

۱. همه معلمان توان طراحی درسی را ندارند.

۲. همه متخصصین هم آشنایی با تدوین برنامه درسی را ندارند.

۳. برنامه درسی‌هایی که از تعامل بین معلم و شاگرد به وجود می‌آید به هدف‌های اجتماعی تعلیم و تربیت و میراث فرهنگی نمی‌تواند توجه کافی کند.

۴. به هدف‌های مشترک و عام دست نمی‌یابیم.

لذا نیاز داریم:

۱. متخصصین رشته‌های گوناگون با ادبیات برنامه‌ریزی آشنا باشند.
۲. مؤلفین در محل اجرای محتوای درس قرار بگیرند.
۳. به نقد و بررسی محتوا پرداخته شود.
۴. نظرات معلمین، نیازهای دانش‌آموزان و جامعه و تجزیه و تحلیل بررسی‌ها را یکپارچه کنند.
۵. تصمیم‌گیری‌های آگاهانه مبتنی بر روش‌های روشن بینانه متکی بر اهداف کلی باشد و توان اجرای اهداف رفتاری را نیز داشته باشد.
۶. محتوای دروس با تغییرات علوم، جوامع، علایق و نیازهای یادگیرنده و جامعه متغیر باشد.

ب: سطح علمی معلم

معلمی چیزی فراتر از یک متخصص علمی است. معلم باید با زمینه‌های تربیتی، روانشناسی، برنامه‌ریزی، طرح درس و شیوه‌های آموزش آشنا. معلمان در دوره‌های تربیت‌معلم برای تدریس و برنامه‌ریزی آگاهی‌های لازم را کسب کنند شناخت دائمی با نیازهای دانش‌آموزان لازمه کار معلمی است. در دنیای امروز نقش حاکمانه معلم که زاییده خبرگی اوست به نقش تسهیل‌کنندگی و مشاور و راهنمای یادگیرنده تبدیل شده.

ج: ناآشنایی با حیطه عاطفی دانش‌آموزان

در سیستمی که یادگیری بر اساس علایق و نیازهای فراگیران نیست ایجاد انگیزه تقریباً صفر است و در صورتی که انگیزه و رغبت درونی برای یادگیری لازم است مواجه‌شدن کودک با مسائل واقعی ایجاد شگفتی، کنجکاوی و محرک درونی برای او می‌نماید و احتیاج به تشویق و تنبیه و محرک‌های بیرونی ندارد. در سیستم ما دانش‌آموزان به کسب دانش و معلومات نائل می‌شوند اما سطحی و صوری و متکی بر حافظه آن‌ها است در صورتی که یادگیری باید معنا دار و پایدار باشد. یکی از دلایل ترک بی‌موقع مدرسه بی‌ارتباطی محتوا با زندگی و شغل و جامعه آنان است. باید در نظام آموزش و پرورش ظرفیت ایجاد ارتباط زندگی و مدرسه را به وجود آوریم تا از نرخ ترک تحصیل بکاهیم. نجات نظام آموزش و پرورش از حالت خشک و بی‌روح انتزاعی و بی‌معنا برای دانش‌آموزان شاید یک‌راه اصلی جلوگیری از افت تحصیلی باشد. تطابق کیفیت یادگیری در محیط‌های آموزشی با یادگیری‌هایی که در محیط‌های طبیعی اتفاق می‌افتد در مدرسه در قالب زنگ‌ها با یادگیری موضوعی سروکار داریم، حال آن‌که در ورای مرزهای مدرسه افراد در بستر زمان به‌گونه‌ای جاری و پیوسته بدون تقسیم‌بندی حوزه‌ای از دانش زندگی می‌کنند، باید مشوق پویایی و رفتار خلاق دانش‌آموزان بود.

نتیجه‌گیری

دانش‌آموزان از طریق یادگیری شرایط و فعالیت‌هایی برانگیخته می‌شوند که: آن‌ها را در هم‌آورد جویی شخصی و فعالانه یادگیری درگیر کند و به آن‌ها اجازه داده شود تا دست به انتخاب‌های شخصی بزنند و مقتضیات تکالیف را با ظرفیت‌هایشان هماهنگ سازند. انگیزش دانش‌آموزان در صورتی افزایش می‌یابد که دریابند تکالیف یادگیری الف: به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم با نیازها، علایق و اهداف شخصی آن‌ها مرتبط است و ب: سطح دشواری آن به‌گونه‌ای است که می‌توانند به صورتی موفقیت‌آمیز آن‌ها را انجام دهند. انگیزش ذاتی دانش‌آموزان به یادگیری در محیط امن، اعتمادبخش و حمایت‌گرایانه پرورش یابد که دارای این ویژگی‌ها باشد: الف بزرگسالان، در روابط کیفی خود توأم با توجه به توانمندی‌های بالقوه جوانان را دریابند ب: نیازهای منحصر به فرد دانش‌آموزان از نظر یادگیری و آموزشی مورد حمایت قرار می‌گیرند و ج: فرصت‌هایی برای خطر کردن بدون ترس از شکست خوردن برای دانش‌آموزان فراهم کند. بخشی از ضرورت‌های ایجاد فضای امن و مطمئن برای دانش‌آموزان بر ساختارهای غیررقابتی - مشارکتی - و آن نوع اهداف آموزشی تأکید دارد که مغایر با ساختارهای رقابت‌آمیز است. نقش معلم به‌عنوان برانگیزاننده، دربردارنده رشد فزاینده احساسات مثبت دانش‌آموزان نسبت به خود و ایجاد انگیزه یادگیری به‌عنوان یک عامل مهم خلاقانه و هم‌آورد جویانه است.

پیشنهادها

۱. معلمان روش‌های تربیتی و آموزشی را که خلق می‌کنند در قالب کارگاه‌های درس پژوهی با هم به اشتراک بگذارند.
 ۲. از اولیا دانش‌آموزان بخواهیم فعالیت‌های خوب آن‌ها را به کلاس گزارش دهند.
 ۳. آموزش‌های دینی باید همراه با امید، شادی، نشاط، به زبان کودکانه و مرتبط با زندگی باشد.
- فضای کلاس، نحوه چیدن صندلی، تصاویر و رنگ کلاس، در یادگیری تأثیر زیادی دارند

منابع و مراجع

- [۱] سبحانی نژاد، مهدی، عابدی، احمد (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین راهبردهای یادگیری خودتنظیم و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان با عملکرد تحصیلی آنان در درس ریاضی. فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز. سال ۱، شماره ۱، صص: ۷۹-۹۷
- [۲] شریعتمداری، علی، اصول تعلیم و تربیت، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۶
- [۳] مولوی و همکاران (۱۳۸۶)؛ بررسی عوامل مؤثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی اردبیل. مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران دوره ۲۵، شماره ۱، بهار ۱۳۸۶، ص ۵۳-۵۸.
- [۴] همایی، آمنه، افزایش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه سردشت، ۱۳۷۵.
- [۵] تحصیلی (خودکارآمدی، ارزش تکلیف، هدف‌های عملکردگرا، عملکردگریز و تبحری) در دانش‌آموزان دختر سال اول دبیرستان شهر اهواز. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره ۳، سال ۱۲، شماره ۳، صص: ۷۶-۴۷
- [۶] شهنی بیلاق، منیجه، بنابی مبارکی، زهرا، شکرکن، حسین (۱۳۸۴). بررسی روابط بین موضوعی و درون موضوعی انگیزش [۷] مجیدی، ب. (۱۳۷۶). بررسی رابطه ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی خانواده با موفقیت و افت تحصیلی... پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- [۸] عابدی، احمد، عربی، حمیدرضا، سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان با ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها. دوماهنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد. سال ۱۲، شماره ۱۲، صص: ۲۹-۳۸.
- [۹] علی رحمانی و رضا ساکی، فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، زمستان ۱۳۹۶، دوره ۳، شماره ۴، صفحات ۱۲۶-۱۳۶
- [۱۰] یوسفی، علیرضا، قاسمی، غلام رضا، فیروزنیا، سمانه (۱۳۸۸). ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. سال ۹، شماره ۱، صص: ۷۹-۸۴.
- [11] Anderman, E.M. & Maehr, M.L. (1994). Motivation and Schooling in the Middle Grades. Review of Educational Research, 64, 287-309.
- [12] Baloch, Z., Carayon, P., Conte-Devolx, B., Demers, L. M., Feldt-Rasmussen, U., Henry, J. F. & Smyth, P. P. (2003). Laboratory medicine practice guidelines. Laboratory support for the diagnosis and monitoring of thyroid disease. Thyroid: official journal of the American Thyroid Association, 13(1), 3.
- [13] Binnemans, K., Lenaerts, P., Driesen, K., & Görrler-Walrand, C. (2004). A luminescent tris (2-thenoyltrifluoroacetato) europium (III) complex covalently linked to a 1, 10-phenanthroline-functionalised sol-gel glass. Journal of Materials Chemistry, 14(2), 191-195.
- [14] Clark, M.H., & Schroth, C.A. (2010). Examining relationships between academic motivate and personality among college students. Journal of Learning and Individual Differenc, 20, 19- 24
- [15] Guo, F. H., Comhair, S. A., Zheng, S., Dweik, R. A., Eissa, N. T., Thomassen, M. J., ... & Erzurum, S. C. (2000). Molecular mechanisms of increased nitric oxide (NO) in asthma: evidence for transcriptional and post-translational regulation of NO synthesis. The Journal of Immunology, 164(11), 5970-5980.
- [16] Kiss, R. S., Kay, C. M., & Ryan, R. O. (1999). Amphipathic α -helix bundle organization of lipid-free chicken apolipoprotein AI. Biochemistry, 38(14), 4327-4334.
- [17] Madur, A. N., & Nayse, S. (2013). automation in rationing system using arm 7. International journal of innovative research in electrical, electronics, instrumentation and control engineering, 1.(۴)
- [18] Neet, C. R., & Hausser, J. (1990). Habitat selection in zones of parapatric contact between the common shrew *Sorex araneus* and Millet's shrew *S. coronatus*. The Journal of Animal Ecology, 235-250.

- [19] Roohi Broujeni, H., Ganji, F. O. R. O. U. Z. A. N., & Roohi Broujeni, P. (2009). The effect of combination of Zingiber and Althea officinalis extracts in acute bronchitis-induced cough. *journal of shahrekord university of medical sciences*, 10.(۴)
- [20] Spalding L, Motivatiom the Classroom, in: Yaghubi H., Khosh ktolgh A., (Eds.), Tabriz Teacher Traning University, 1998. [2] Bentham S., *Psychology and Education*, Routledge, 2002.
- [21] Stern, M. J., Ames, G. F. L., Smith, N. H., Robinson, E. C., & Higgins, C. F. (1984). Repetitive extragenic palindromic sequences: a major component of the bacterial genome. *Cell*, 37(3), 1015-1026.
- [22] Walrand, S., Guillet, C., Boirie, Y., & Vasson, M. P. (2004). In vivo evidences that insulin regulates human polymorphonuclear neutrophil functions. *Journal of leukocyte biology*, 76(6), 1104-1110.
- [23] Wentzel, K.R. (1998). Social Relationships and Motivation in Middle School: The Role of Parents, Teachers and Peers. *Journal of Educational Psychology*, 90, 202-209